

حضرت آیت‌الله جنّتی «دام عزّه»

دبیر محترم شورای نگهبان

سلام علیکم؛

موضوع: طرح اصلاح موادی از قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

نتیجه بررسی‌ها، ذیلاً جهت استحضار تحریر می‌یابد:

توجه: عبارات داخل کادم [] به عنوان نظر کارشناسی مرکز تحقیقات، و سایر عبارات، به منزله مطالب توضیحی و تکمیلی، صرفاً جهت ملاحظهٔ اعضاء محترم نگارش یافت.

۱- مادهٔ ۱ (ناظر بر تبصره‌های مادهٔ ۷)

- تبصرهٔ (۲) اصلاحی: عبارت «معاون امور مجلس هر یک از وزیران» و «معاونین امور مجلس دیگر دستگاه‌ها و نهادها» اگر مستلزم تکلیف به دارا بودن معاونان فوق باشد، به دلیل متضمّن بار مالی بودن به نظر مغایر با اصل ۷۵ قانون اساسی است.

۲- مادهٔ ۳ (ناظر بر مادهٔ ۲۵) «ضرورت اصلاح عبارتی»

واژه «کمیسیون»^۱ مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی است. پیشنهاد آن است به کلمهٔ فارسی «گروه» تغییر یابد.

۳- مادهٔ ۶ (ناظر بر مادهٔ ۳۳)

- بند (۳) اصلاحی: چنانچه رسیدگی، مستلزم پاسخگویی به سئوالات باشد، به موجب اصل ۸۸ قانون اساسی، ضمن ضرورت رعایت نصاب قانونی «حداقل یک‌چهارم کل نمایندگان مجلس

^۱ توضیح اینکه، این واژه در اصول ۶۶، ۸۵ و ۱۳۸ قانون اساسی مورد استعمال قانونگذار اساسی قرار گرفته است.

شورای اسلامی»، راجع به رئیس‌جمهور، این پاسخگویی‌ها باید در صحن علنی مجلس به عمل آید، لذا واگذاری این امر به کمیسیون‌ها، ضمن توسعه و گسترش صلاحیت کمیسیون‌ها، تزییق اختیارات مجلس را به همراه داشته، بنابراین در مغایرت با اصل ۸۸ خواهد بود.

- تبصره ذیل بند (۶) اصلاحی: عبارت «با دعوت از مسئولین ذیربط» اگر شامل رئیس‌جمهور و وزراء گردد، اطلاق عبارت از حیث ایجاد تکلیف برای مقامات فوق، به نظر مغایر با اصول ۸۸، ۱۲۲ و ۱۳۷ قانون اساسی خواهد بود که بر مسئولیت رئیس‌جمهور و وزراء در مقابل مجلس تصریح دارد نه کمیسیون‌های داخلی آن.

- ضمناً واژه‌های «مهم و حساس» از حیث تعریف و مصادیق نامشخص و مبهم و در مقام اجراء باعث تفسیر موسع و اعمال سلايق خواهد بود.

۴- ماده ۹ (ناظر بر الحاق تبصره ۲ به ماده ۶۰ آیین‌نامه)

با توجه به تعریف «مؤسسه دولتی» در ماده (۲) قانون مدیریت خدمات کشوری^۱، مجلس شورای اسلامی - حکماً نه حقیقتاً - از مصادیق بارز مؤسسه دولتی است، علیهذا واگذاری حق تصویب اساسنامه آن، به هیأت رئیسه - در صورت نیاز به اساسنامه داشتن -، به نظر مغایر با صدر پاراگراف دوم اصل ۸۵ قانون اساسی است و در خصوص مورد، حداقل مرجع صالح، یکی از کمیسیون‌های داخلی مجلس خواهد بود نه هیأت رئیسه.

- واگذاری حق تصویب نظام مالی، حقوق و مزایا و ساختار تشکیلات اجرائی به هیأت رئیسه،

^۱ قانون مدیریت خدمات کشوری، مصوب مورخ ۱۳۸۶/۷/۸: «مؤسسه دولتی: واحد سازمانی مشخصی است که به موجب قانون ایجاد شده یا می‌شود و با داشتن استقلال حقوقی، بخشی از وظایف و اموری را که بر عهده یکی از قوای سه‌گانه و سایر مراجع قانونی می‌باشد انجام می‌دهد. کلیه سازمان‌هایی که در قانون اساسی نام برده شده است در حکم مؤسسه دولتی شناخته می‌شود.»

شماره: ۳۷۷۰

تاریخ: ۱۳۸۷/۰۷/۳۰

پیوست: ندارد

به دلیل نیاز به قانون داشتن، مغایر با اصل ۸۵ و از حیث متضمن بر بار مالی بودن و عدم تعیین منبع، به نظر مغایر با اصل ۷۵ می باشد.

۵- ماده ۱۰ (ناظر بر ماده ۶۳ آیین نامه)

واژه «نهادهای غیررسمی» از حیث هویت و موجودیت خارجی، مواجه با ابهام است.

۶- ماده ۱۱ (ناظر بر ماده ۶۴ آیین نامه)

- صدر ماده: منوط کردن حضور وزراء به تشخیص هیأت رئیسه، مغایر با اصل ۷۰ قانون اساسی است که تشخیص این ضرورت و لزوم را از جمله حقوق قاطبه نمایندگان می داند.

تبصره ۱- در خواست تشکیل جلسه مجلس در قانون اساسی برای رئیس قوه قضائیه^۱ پیش بینی نشده و این امر از مصادیق توسعه شمول اصول ناظر بر وظایف و اختیارات رئیس قوه قضائیه می باشد. پیش بینی آن مستلزم بازنگری در قانون اساسی است.

تبصره ۲- چگونگی تشکیل جلسات غیرعلنی منوط به رعایت تشریفات اصل ۶۹ قانون اساسی است و واگذاری تشخیص این امر به هیأت رئیسه، مغایر با اصل مزبور می باشد.

۷- ماده ۱۲ (ناظر بر اصلاح مواد ۶۲ و ۸۲)

- از این حیث که بودجه مجلس با توجه به طرح بودن به صرف تصویب توسط هیأت رئیسه با قطع نظر از اصول ۵۲ و ۸۵ برای دولت لازم الاتباع باشد، به نظر در مغایرت با اصول مزبور می باشد. (اگر مجلس به موجب قانون خاصی استثناء شده باشد نیاز به بررسی دارد).

- تبصره الحاقی به ماده ۸۲ اصلاحی: عبارت «نمایندگان مجلس حقوق و مزایای خود را از

^۱ به موجب اصل ۶۹، صرفاً رئیس قوه مجریه مجاز به درخواست تشکیل جلسه مجلس به صورت غیرعلنی می باشد.

شماره: ۳۷۷۰

تاریخ: ۱۳۸۷/۰۷/۳۰

پیوست: ندارد

مجلس دریافت می‌نمایند، چنانچه مفید حصر باشد، از حیث مغایرت با ذیل اصل ۱۴۱ قانون اساسی، ناظر بر دریافتی‌های حاصل از سمت‌های آموزشی، نیاز به بررسی دارد.

۸- ماده ۱۳ (ناظر بر ماده ۱۰۶): اصلاح عبارت:

- ممکن است برنامه‌های توسعه، به جای لوایح در قالب طرح به مجلس تقدیم شود. در صدر ماده (۱۰۶)، حذف واژه «لوائح» با عنایت به اصل ۷۴ پیشنهاد می‌گردد.

۹- ماده ۱۴ (ناظر بر حذف ماده ۱۱۴ و اصلاح ماده ۱۰۸)

- جزء (د) ناظر به اصلاح بند (ج): عبارت «پس از نطق رئیس جمهور»، به موجب اصول ۸۸، ۸۹ و ۱۲۱ موارد حضور رئیس جمهور در جلسات مجلس مشخص است. در غیر موارد مزبور نمی‌توان تکلیفی را متوجه وی دانست. علیهذا اگر چه عرف کنونی مبین حضور رئیس جمهور هنگام تقدیم لایحه بودجه در مجلس است، لکن مفاد بند (ج) پیشنهادی، متضمن نوعی الزام برای رئیس جمهور جهت حضور در مجلس است که در مغایرت با اصول پیش گفته می‌باشد. ضمناً اصل ۵۲ قانون اساسی هم تصریح و تأکیدی بر ضرورت حضور رئیس جمهور، هنگام تقدیم لایحه بودجه به مجلس ندارد.

۱۰- ماده ۱۶ (ناظر بر ماده ۱۲۰)

- جزء (۲) بند (د): تشکیل جلسه غیرعلنی اگر ناظر بر اصل ۶۹ باشد، چنین جلسه‌ای بدون نیاز به نصاب معین به صرف درخواست مقامات ذیصلاح ضروری است، و تعیین نصاب، به نظر مغایر با نص مندرج در اصل مزبور می‌باشد.

- جزء (۵) بند (ه): اصلاح واژه‌ها: عبارت «و تفسیر آن»

توضیح: هرگاه طرح‌ها و لوایح تصویب شد از حالت طرح و لایحه که به عنوان پیش‌نویس قانون

تلقى می‌گردند بدل به قانون می‌شوند، علیهذا طرح‌ها و لوایح هرگز مورد تفسیر نهاد قانونگذار قرار نخواهند گرفت. واژه‌ها نیازمند اصلاح است.

۱۲- ماده ۲۲ (ناظر بر الحاق یک تبصره به ماده ۱۹۲)

اولاً: چنانچه تذکر، اعمّ از سؤال باشد،^۱ به موجب ذیل اصل ۸۸ قانون اساسی، حداکثر فرصت برای پاسخگویی وزراء ۱۰ روز است، بنابراین توسعه آن به ۱۵ روز، **خلاف** اصل مزبور می‌باشد.

ثانیاً: به موجب اصل ۸۸، هیچ‌گونه تکلیفی متوجه وزراء و رئیس‌جمهور پیش‌بینی نشده تا باید به صورت **مکتوب** پاسخ پرسش‌ها را تقدیم مجلس نمایند. لذا این تکلیف به نظر **مغایر** اصل مزبور می‌باشد.

ثالثاً: درج عبارت «**یا توسط معاون امور مجلس**»، علاوه بر ایراد اصل ۸۸ متضمن تکلیف برای وزراء و به ویژه رئیس‌جمهور به داشتن معاون مزبور می‌باشد، پیش‌بینی این امر راجع به ریاست جمهوری، **مغایر** با اصل ۱۲۴ قانون اساسی است.

۱۳- ماده ۲۳ (ناظر بر بند ۳ الحاقی به ماده ۱۹۳)

- «**تعیین قلمرو ملی یا منطقه‌ای به کمیسیون**»، به نظر نیاز به تعریف و تعیین مصادیق از طریق قانون دارد و واگذاری این امر به کمیسیون **برخلاف نصوص مندرج در اصل ۸۵** قانون اساسی ناظر بر حوزه اختیارات کمیسیون‌ها است.

- ممکن است طرح و پروژه‌ای از حیث محل استقرار و حوزه قلمرو جغرافیایی، **منطقه‌ای** باشد، ولی از حیث ارزش و اعتبار، **فرامنطقه‌ای** و **ملی** و یا از حیث مشارکت بین ایران و دو یا چند کشور بیگانه، **فراملی** و **بین‌المللی** باشد. لذا از حیث تعریف و تعیین حدود و ثغور، **مبهم** و نیاز به قانون

^۱ در قانون اساسی، واژه تذکر نسبت به رئیس‌جمهور و وزراء بکار نرفته است.

شماره: ۳۷۷۰

تاریخ: ۱۳۸۷/۰۷/۳۰

پیوست: ندارد

دارد. و واگذاری به کمیسیون، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.

- ذیل بند ۵ الحاقی به ماده ۱۹۳ اصلاحی

عبارت «با عذر موجه به تشخیص هیأت رئیسه» مغایر با ذیل اصل ۸۸ قانون اساسی است که تصریح بر «مگر با عذر موجه با تشخیص مجلس شورای اسلامی» دارد. تخصیص به عمل آمده مغایر با حقوق قاطبه نمایندگان مصرح در اصل ۸۸ می‌باشد.

۱۴- ماده ۲۴ (ناظر بر اصلاح ماده ۱۹۵)

اولاً: مشخص نمی‌باشد پاسخ هر وزیر به کدام سؤال در سه مرحله، منجر به برکناری وی می‌گردد؟ آیا صرفاً به یک سؤال مطروحه در طول ۴ سال وزارت، یا راجع به سه موضوع مختلف از یکدیگر؟ اگر چنین باشد هیچگونه ثباتی بر کابینه حاکم نخواهد بود.

ثانیاً: قانع نشدن نمایندگان را به منزله رأی عدم اعتماد تلقی نمودن، یک تأسیس حقوقی جدید در برابر بند (۱) اصل ۸۹ قانون اساسی بوده، بدیهی است که تزییق یا توسعه شمول اصول قانون اساسی، ضمن مغایرت با اصل مزبور، مستلزم بازنگری در قانون اساسی خواهد بود.

۱۵- ماده ۲۵ (ناظر بر ماده ۱۹۸ و تبصره‌ها)

- تبصره (۱) الحاقی: مشخص نگردید اگر به تشخیص هیأت رئیسه، موضوع صریح و قابل رسیدگی نباشد، ضمانت اجرای آن چیست؟ آیا از دستور کار مجلس خارج می‌شود؟ این امر، به نظر مغایر با اصل ۷۶ است. یا باید درخواست رفع نقص به عمل آید؟ ابهام دارد.

- تبصره ۴ ماده ۲۵ (ناظر بر ماده ۱۹۸ اصلاحی)

عبارت میانی ذیل ماده (۱۹۸) اصلاحی تصریح دارد بر اینکه «اعضاء هیأت از میان خود یک

شماره: ۳۷۷۰

تاریخ: ۱۳۸۷/۰۷/۳۰

پیوست: ندارد

رئیس، دو نایب رئیس و یک منشی انتخاب می‌کنند» و تبصره (۴) مقرر داشته که «کلیه مکاتبات هیأت با امضای رئیس هیأت و در غیاب او نایب رئیس معتبر خواهد بود» مشخص نمی‌باشد، آیا امضاء نواب رئیس منفرداً معتبر است یا مجتمعاً؟ ابهام دارد.

۱۶- ماده ۲۷ (ناظر بر ماده ۲۲۳ آیین نامه)

عبارت «با رأی دوسوم نمایندگان معتبر خواهد بود.» مشخصاً معلوم نیست آیا دوسوم نمایندگان حاضر مورد نظر است یا مجموع نمایندگان؟ ابهام دارد.

۱۷- ماده ۲۹ (ناظر بر ماده ۱ الحاقی به آیین نامه)

الف: واژه «شئونات» از حیث، جمع بسته شدن مجدد آن به مؤنث سالم، چندان رسا نمی‌باشد.
ب: «عدم رعایت شئونات» از حیث کلی و مطلق بودن و عدم تعریف و تعیین مصادیق مبهم است.

- تبصره ۱ ذیل ماده ۲۹ الحاقی (اصلاح عبارت)

عبارت «جهت رسیدگی به قوه قضائیه و سایر مراجع ذیصلاح ارسال می‌گردد»، با توجه به بند (۲) اصل ۸۹ و بند (۱۰) اصل ۱۱۰، شایسته است حرف «و» به حرف «یا» تغییر یابد و عبارت به نحو زیر اصلاح گردد: «و جهت رسیدگی، حسب مورد به قوه قضائیه یا سایر مراجع ذیصلاح ارسال می‌شود».

- ذیل تبصره ۱ به ماده ۲۹ الحاقی

عبارت «و بدون تشریفات دادرسی» چون تشریفات دادرسی از جمله قواعد آمره و عدم رعایت آن متضمن نقض حقوق افراد می‌باشد، لذا محتوای عبارت از حیث دلالت بر عدم ایجاد امنیت قضایی عادلانه و امکان وقوع تبعیضات ناروا، مغایر با بندهای (۹) و (۱۴) اصل ۳ و از حیث عدم رعایت

شماره: ۳۷۷۰

تاریخ: ۱۳۸۷/۰۷/۳۰

پیوست: ندارد

تشریفات دادرسی نیز، به نظر مغایر با اصول ۳۶ و ۱۶۶ قانون اساسی می باشد.

- تبصره ۲ ذیل ماده ۲۹ الحاقی

رای به احراز تخلف در سه نوبت، در صورتی قابل تلقی به منزله درخواست استیضاح است که حسب مورد راجع به رئیس جمهوری و وزراء، حدنصاب های قانونی در بندهای (۱) و (۲) اصل ۸۹ قانون اساسی رعایت شده باشد. و الا در حکم تأسیس حقوقی جدید و مغایر با اصل مزبور خواهد بود.

۱۸- ماده ۳۰ (ناظر بر ماده ۲ الحاقی به آیین نامه)

عبارت «تشکیلات مناسبی» از حیث متضمن بار مالی بودن، به نظر مغایر با اصل ۷۵ می باشد.

۱۹- ماده ۳۶ (ناظر بر ماده ۲۴۱ آیین نامه)

واگذاری حق اعمال اصلاحات در آیین نامه داخلی به هیأت رئیسه مغایر با اصل ۶۵ قانون اساسی

است. / ۲۰۳۵

قربانعلی مهری

قائم مقام مرکز تحقیقات

شماره: ۳۷۷۰

تاریخ: ۱۳۸۷/۰۷/۳۰

پیوست: ندارد

رونوشت:

- اعضاء معزز فقهاء و حقوقدانان شورای محترم نگهبان، جهت استحضار
- جناب آقای دکتر کدخدایی، معاون محترم اجرایی و امور انتخابات، جهت استحضار